

KAPITOLY O OBCI DÝŠINĚ

JAROMÍR SOFRON

**Rukopis uložen jako příloha kroniky obce Dýšina na Obecním úřadě Dýšina
a v Archivu okresu Plzeň-sever v Plasích**

DÝŠINA-NOVÁ HUŤ 1999

Uspořádáno a přehled kapitol sestaven dodatečně pro elektronickou verzi

Počet obyvatel a domů

Různé akce a události v komentovaném období (ojediněle a nesoustavně připomenuty i události mimo toto období)

Období německé okupace

Osada Tahiti

Padesátá leta (oběti protikomunistického odboje)

Přízrak Hrudkoven a co jim předcházelo

Sport a tělovýchova

Filmové festivaly v Nové Huti

Kulturní akce

Dýšina – ochotnické divadlo

Staročeské máje 1959

Dýšinský Albatros

Architekti a stavitelé, kteří realizovali stavby v Nové Huti

Plukovník letectva Jaroslav Vyhniš

Arthur Breiský

Lékař a spisovatel (K stému výročí narození Dr. Vladimíra Raffela)

Vzpomínky pana Jiřího Ženíška z Dýšiny

Vzpomínky paní Libuše Vaidišové

Dodatek k bibliografii obce Dýšiny (do r. 1993)

Počet obyvatel a domů

r. 1825: Nová Huť: 15 domů

r. 1838: Dýšina: 46 domů a 324 obyvatel

r. 1843: Dýšina: 48 domů a 322 obyvatel

Nová Huť a Horomyslice: 22 domů a 150 obyvatel

r. 1930: Dýšina: 149 domů a 746 obyvatel

Nová Huť a Horomyslice: 69 domů a 283 obyvatel

r. 1941: Nová Huť a Horomyslice: 98 domů

r. 1961: Dýšina: 1210 obyvatel

Nová Huť: 555 obyvatel

celkem 315 obydlených domů, 490 bytů, v letech 1946 až 1961 postaveno 100 bytů

Různé akce a události v komentovaném období (ojediněle a nesoustavně připomenuty i události mimo toto období)

1937 - Regulace řeky Klabavy a asfaltování silnice v Nové Huti.

Do čtyřicátých let byly příležitostně v provozu dva spilitové lomy (pod velkostatkem v Horomyslicích a na západním okraji Kokotského lesa proti jezu na Klabavě v Nové Huti - toto místo v padesátých letech sloužilo k ukládání domovního odpadu). (Před druhou světovou válkou se domácí odpad ukládal do jámy v Kokotském lese při cestě od kraje lesa v Nové Huti k Velkému smrku, později jáma zasypaná a zarostla lesem.) V Dýšině V jamách u domku M. Kubíka byla větší pískovna; v Nové Huti, nedaleko odtud, byla menší, a to při silnici vedle odbočky vozové cesty ze silnice ke cvičišti, tj. ca 40 m východně od podjezdu silnice pod železniční tratí.

9.12.1940 - kolaudace regulace řeky Klabavy včetně mostu v Nové Huti.

V prvních letech 2. světové války postavil v Nové Huti vilu p. JUDr. Richard Weinfurter (čp. 98).

Po druhé světové válce (neznámo již v kterém roce) se zřítíl strop u vchodu do jeskyně, vytesané v údolí potoka od Velkého smrku. Sloužila zřejmě k ukládání Lesního pramene, který tu vyráběl lesní E. Zelenka. V květnových dnech 1945 jsme sem ještě vedli americké vojáky, kteří se dotazovali, zda jsou v okolí nějaké skrýše, které by mohly sloužit jako

úkryty rozprchlým vojákům Wehrmachtu. Jeskyně byla dlouhá ca 30 m.

6.7.1945 - oslavy M. Jana Husa, průvod z Nové Hutě do Dýšiny; na pomníku padlým u kostela odhalena Šípova busta T. G. Masaryka, plamenný projev přednesl spisovatel a režisér Jindra Zoder, po slavnosti se konalo zapálení ohně na Krásné (projev opět J. Zoder).

1.9.1945 - otevřena měšťanská škola v Chrástu i pro děti z Dýšiny.

9.8.1951 - zaveden místní rozhlas do Nové Hutě.

1951 - 1952

- Pan Josef Šlais stavěl svépomocí vilku v Nové Huti čp.7.

1952

- V létě se vyskytla v Dýšině slintavka, byla zrušena shromáždění občanů, ani v kostele nebyly slouženy mše.

- Probíhaly pracovní brigády na stavbě hasičské zbrojnice v Dýšině.

- V srpnu byly organizovány hledací akce mandelinky bramborové.

- V létě probíhaly noční protipožární žňové hlídky.

- V Dýšině fungoval Svazarm.

- 15.8. zemřel pan Alois Siegr býv. obchodník v Nové Huti.

1953

- Otevřena nová hasičská zbrojnice v objektu Místního národního výboru u návesního rybníka.

1954

- Likvidace březové aleje podél mlýnské strouhy v Nové Huti.

1955

- Na podzim zahájen provoz Hrudkoven.

1956

- Po legendárním 20. sjezdu KSSS, na kterém Nikita Chruščov odhalil zločiny J.V.Stalina, se objevovaly v lesích letáky dopravené sem ze Západu speciálními balóny s Havlíčkovým veršem:

Tak to na tom světě chodí každou chvíli jinak,

dneska ctí tě za svatého, zítra budeš sviňák.

A připojena byla karikatura Stalina.

1957

- Vybudováno malé koupaliště na louce pod Oujevci.

- 7. července sloužil v dýšinském kostele svou primici P. Karel Šimek, mj. též občan Dýšiny; po mši sv. uděloval na hřbitově novokněžské požehnání.

1958

- Pokračovala stavba velkého koupaliště v Nové Huti (projekt: Fr. Holcbecher), v r. 1959 stavba přerušena pro nedostatek finančních prostředků.

- Na krásné nad Dýšinou zavezen rybník při silnici do Plzně, byl ca 1 - 1,5 m hluboký.

- V Nové Huti v hostinci U Štrunců zřízen biograf.

- 24.8.1958 otevřena nová škola v Dýšině (na "Oltářích").

- V listopadu a v prosinci přestavěno v Nové Huti elektrické vedení, a to tak surově, že sloupy byly stavěny i v zahradách, kde v rámci toho byly bezohledně vykáceny četné stromy.

Byla to jedna z hlavních devastací stromové zeleně v Nové Huti.

- Instalovány nové dřevěné lavičky v Kokotském lese.

1959

- Vojtěch Michl dostavěl domek čp. 101 v Nové Huti, který budoval řadu let.

- Rozhlas MNV Dýšina rozšířen i na Novou Huť.

- Penzionát Šonský přeměněn na internát železničního učiliště.

1960

- V březnu a dubnu se prováděla v rámci tzv. Zvelebovací akce k 15. výročí osvobození úprava silnic, chodníků, zahrad aj.

1961

- Pan Vrba zřídil v dutém smrku "U obrázku" (obrázek, tuším Anděla strážce, zde však již několik let nebyl) úl pro včely, okolí upravil a v blízkosti zřídil dřevěnou lavičku.

- 16.7. sloužil v dýšinském kostele svou poslední zdejší mši P. Jirků (v Dýšině byl administrátorem v letech 1959 - 1961) po P. Václavu Hradeckém. Odešel do Dolní Bělé.

1962

- V září zahájeny práce na úpravě (asfaltování apod.) dýšinské návsi (dokončeny r. 1963).
1963

- 23.5. zemřel v Nové Huti pan František Honzík ve věku 90 let.

- 18.7. zemřela paní Marie Cimrhanzlová roz. Kutílková, učitelka v.v. ve věku 77 let, vdova po p. Janu Cimrhanzlovi (1876 - 1943). V Nové Huti bydlila v čp. 62.

1964

- V dubnu byly vyklučeny pořiční křoviny Klabavy od Černé lávky k Hamru.

- V létě postaven nový drátěný plot u internátu ČSD v Nové Huti (penzion Šonský).

- V tomto roce přestal mlít Bílý mlýn v Nové Huti (dále viz r. 1971)

1965

- 3.3. zemřel pan Vl. Seitz z Nové Hutě.

- V polovině dubna začaly práce na úpravě Kulturního domu (hostinec U Štrunců) v Nové Huti a jeho zahrady, práce pokračovaly během celého roku, stavělo se brigádnicky.

- V dubnu oplotil pan Václav Silovský svůj pozemek v Nové Huti.

- 23.4. zemřela paní Eliška Bílá ve věku 84 let v plzeňské nemocnici (v posledních letech u P. V. Hradeckého).

- V září a říjnu byly prováděny úpravy v dolní části Cimrhanzlovic zahrady v Nové Huti (čp. 62), prořezány stromy, vyčištěn rybníček, postaven nový plot (prováděl MUDr. Jaroslav Šimeček).

- V Nové Huti zjištěna virosa švestek, následkem toho téměř 90% stromů muselo být vykáceno.

- V deštivém létě došlo opět k posunu stráně svahu Háje nad pravým břehem řeky Klabavy (předchozí posun byl pozorován za 2. světové války).

- V zimě 1965 - 1966 byl zbořen starý dům ve mlýně v Nové Huti čp. 10.

1966

- Provedena rekonstrukce silnice (dnes ulice 17. listopadu) v Nové Huti od křížku k vile Loosovic (čp. 34) a ulice Lesní.

1967

- 23.2. v celých Čechách mohutná vichřice; v Kokotském lese způsobila mnoho vývratů a polomů.

- V srpnu vykáceny pobřežní křoviny, zvl. vrby při Klabavě mezi starou plovárnou a mostem.

- Skáceny staré lípy v Nové Huti u Malinů proti Kulturnímu domu.

- 5.9.1967 zahynula tragicky při katastrofě čs. letadla v Ganderu v Kanadě paní Marie Haubová z Nové Huti čp. 34, sestra lesního pana Vladimíra Loose.

- Na podzim zbořena stará škola na dýšinské návsi. Šaškův statek byl ještě nějaký čas ponechán. Po jeho zboření zde zřízen (avšak nevhodně založený) park.

1968

- V létě bylo nedbale prohloubeno řečiště Klabavy od býv. plovárny až k ústí mlýnské strouhy, břehy vybagrovány, veškeré doprovodné dřeviny byly zničeny.

- Mjr. Adolf Tlustý (čp. 53) zlikvidoval v létě před svou zahradou v Lesní ul. lípy, které v letech 1959 a 1960 zasadil předchozí majitel domku čp. 53 pan Jindřich Štrunc.

- V srpnu přechodně Rusové v Dýšině.

- V září začala likvidace lanovky býv. Hrudkoven v lese nad Horomyslicemi.

- Vyasfaltována cesta podél železniční trati od viaduktu k nádraží Chrást u Plzně; byla to nekvalitní práce. Asfaltový povrch cesty byl zakrátko rozrušen, zvl. mrazy.

- 28.10. na návsi (Nám. Míru) v Dýšině slavnost zasazení Lípy Republiky (původně se tyto lípy, sázené v celém státě, měly jmenovat Lípy Svobody, po okupaci armádami Varšavské smlouvy se název změnil na Lípy Republiky). Projev na slavnosti měl předseda MNV Joník. Lípa asi po dvou letech uhynula.

1969

- Listopadový sních způsobil mnoho polomů v Kokotském lese.

- Pan Václav Vaidiš sen. vysázel lípy a ojedinele i kleny na levém břehu Klabavy severně od mostu.

1970

- Pan Zdeněk Mourek přestavěl domek po pí Křehové v Nové Huti čp. 35.

- Pan Petruš adaptoval domek čp. 25 po býv. krámu pana Aloise Siegra, který zemřel 15.8.1952, na obytný stav. (Paní Petruš byla dcerou pana Siegra.)

- František Tomec začal s výstavbou značně nevzhledného domu (čp. 103) na parcele pod cvičišťem, říkali jsme mu věznice parmská.
- Na stráni (Kytín) mezi Hájem a Bažantnicí (vlevo od cesty z Nové Huti do Chrástu) byly zbudovány nové chaty.
- V září byl položen nový asfaltový "koberec" silnice v Dýšině a do Nové Huti k autobusové lince a dále byla vyasfaltována silnička ke koupališti pod západním okrajem Kokotského lesa.
- V srpnu započato s bouráním zdi u fary v Dýšině vedle barokní branky, zbourány maštale, postavena nová zeď; vozovka částečně rozšířena.
- V září byla pokusně zavedena autobusová linka do Nové Hutě 3x denně oběma směry. Tento měsíc se jízdné neplatilo, pasažéři jezdili zdarma, úhradu kryl Místní národní výbor Dýšina.
- Tehdejšímu předsedovi Místního národního výboru a zarytému komunistovi Albertu Kovaříkovi vadila Šípova busta TGM na pomníku u hřbitova, kam byla umístěna r. 1968 a tak se rozhodl v rámci politické "normalizace" ji sejmut a předat do Západočeského muzea v Plzni, aby se stala sbírkovým předmětem a nemohla se už nikdy vrátit na svoje místo; před sejmutím byla však tajně snesena a ukryta, takže se na pomník, mezitím přemístěný do parku na návsi, vrátila až 11. 3. 1990.
- od 16.10.1970 upravena autobusová doprava v úseku Dýšina - Nová Huť; byla umožněna na jízdenky, které se prodávaly na MNV Dýšina, v obchodním domě (p. Houška), v prodejně Jednoty v Nové Huti a v místním hostinci, cena jedné jízdenky byla 1.- Kčs a byla při nástupu do autobusu odevzdána řidiči.
- na podzim založena nová deponie popela na loučce mezi mlýnskou strouhou a Klabavou při cestě k lesu (u býv. Bílé lávky), průběžně pak byl popel odvážen.
- V listopadu 1970 bylo započato s opravou bání věží kostela v Dýšině, byla opravena Augustonova brána na faře a umístěny na ní prejzy.
- 14.12.1970 ořezány lípy při silnici v Nové Huti od viaduktu k vile Lepších (čp. 63, pův. stavitel Josef Špalek), dvě zcela poraženy.

1971

- 29.5. proběhly oslavy 90tiletého trvání požárního sboru v Dýšině.
- Dokončena vnější oprava (věží a krytiny) dýšinského kostela; potřhané zdivo presbyteria se zatím neopravovalo; do kupole jižní věže kostela uložena zpráva o průběhu oprav kostela v letech 1970-1971.
- 18.6.1971 padl v Nové Huti velký klen (Acer pseudoplatanus) u křižovatky ulic Lesní a 17. listopadu v rohu zahrady při vile Štréblově (čp. 37, tehdy ji obývali Soukupovi), v letech 1973 až 1975 zde postaven domek čp. 116.
- 25.9.1971 zemřel v Nové Huti p. František Kepka, býv. mlynář a majitel Bílého mlýna v Nové Huti ve věku 74 let (nar. 4.12.1897 v Litohlavech).
- Od listopadu 1971 do roku 1974 probíhala přestavba Bílého mlýna na vložkárnu; v r. 1971 zbourány dvě stodoly u mlýna.

1972

- V říjnu počátek stavby domu čp. 107 v Nové Huti (později jej odkoupila rodina p. ing. Jiřího Bohmanna).
- Říjen: dosud rozestaven Dům služeb v Dýšině.
- V říjnu v Nové Huti vykáceny břízy v Cimrhanzlovic zahradě (čp. 62, v té době obývala rodina pana Kučery), dále vykáceny stromy u mlýnské strouhy.
- Podzim: počátek výkopů pro stavbu vodovodu v Nové Huti; trasa vedla od hřiště směrem do obce okolo novostaveb pod ním, do ulice Jasmínové a Lesní po její západní straně a dále ke mlýnu (vložkárně); stavba probíhala v tzv. Akci Z (brigáda občanů byla i 28.10., který od r. 1970 nebyl uznáván jako státní svátek!).

1973

- Na rozhraní let 1973 a 1974 začal p. Štrunc se stavbou domku čp. 116 v zahradě Štréblově (v místě padlého kleny r. 1971); později zde bydlili Burdovi.
- Na jaře byla zlikvidována malá olšina v lukách při řece Klabavě u koupaliště v rámci tzv. terénních úprav pořičních luk.
- Vyasfaltována silnice přes Kokotský les od Smědčic do Litohlav.

1974

- 20.1. prokáceny pobřežní porosty u řeky Klabavy v Drousenicích pod Kulhánovými (čp. 21) a v březnu vybagrováno řečiště řeky.
- Zahájen prašný i hlučný provoz vložkárny (Mlýny a těstárny n. p.) v Nové Huti (Bílý mlýn).

1975

- Pokračovala stavba domku čp. 116 v Nové Huti a domu na palouku čp. 118 v Nové Huti (p. Császta).

1976

- Zavádění vodovodu v části Nové Huti.
- 30. 10. uděloval v dýšinském kostele sv. biřmování biskup pražské diecéze Mons. František Tomášek.

1977

- 20.10. oslavy 60. výročí VŘSR a zahájení tzv. Měsíce československo-sovětského přátelství, pozvánka hlásala, že bude "vzdán hold ideám a myšlenkám Velkého Lenina a VŘSR"!

1978

- Na podzim byla provedena další, tentokrát citlivější přestavba elektrického vedení v Nové Huti.
- V Dýšině zbořen Hrochovský-Brožovský dvůr čp. 24 na návsi.
- Výstavba nové mateřské školy v Dýšině na pozemcích zv. Na oltářích, západně od budovy základní školy.

1979

- 20.1. zemřel v Nové Huti p. Antonín Vltavský ve věku 71 let.
- V listopadu postaven malý dřevěný lyžařský skokanský můstek v Drousenicích vedle Kulhánů, pro nedostatek sněhu nebyl prakticky využíván; vydržel asi 10 let, pak odstraněn. Dopadová plocha, která na louce nebyla sekána, zarostla během let ostružiníky, u malé nájezdové věže vyrostly i dva duby.

1980

- V lednu začala generální obnova (včetně ústředního topení) penzionu Šonský, který sloužil jako internát pro učně železničního učiliště.
- 2.9.1980 upraveno doskočiště malého lyžařského můstku v Drousenicích (viz listopad r. 1979).

1982

- V říjnu byla nově vyasfaltována silnice v Dýšině i v Nové Huti.

1983

- V létě začal Boža Suchý s přestavbou svého domku v Nové Huti čp. 65.
- Josef Kasík začal se stavbou domku v Nové Huti v Lesní ul. čp. 122 (zde později provoz výroby ponožek).

1984

- 28.12. zemřela paní Eliška Breiská ve věku 75 let.

Období německé okupace

V penzionátu Šonský v Nové Huti byla po valnou část okupace ubytována Hitlerjugend - měla tvrdou výchovu, i v zimě kluci musili nosit krátké kalhoty, měli pak modrá kolena; zabavili si pro sebe sokolské cvičiště v Nové Huti, Češi tam po celou válku nesměli, zdemolovali malou chatku při severním okraji cvičiště pod tribunou, zdemolovali i zařízení na staré plovárně na řece Klabavě. Chodili v hustě sevřených útvarech (tak těsně, že musili strkat nohy ven, aby si nešlapali na paty) a při tom pořád zpívali nacistické písně. U pasu nosili kudly.

Duben 1945 byl u nás - a asi jako v celém tehdejší Protektorátu - ve znamení totálního rozkladu celého tehdejšího systému. Rychle se blížící armády Spojenců dávaly naději, že konec šestiletého utrpení se blíží. Sledovali jsme na podrobných mapách, poslouchajíce pravidelně Londýn, pohyb obou front (v Itálii se fronta + - zastavila) směrem k nám. Někteří občané si v lese stavěli úkryty pro případ, že by se na našem území ještě bojovalo. V penzionátě E. Šonského, kde byla dříve ubytována Hitlerjugend, byli teď shromážděni tzv. "národní hosté"; byly to německé rodiny (spíše jen ženy, děti a starci, kteří už nebyli schopni udržet zbraň), jež byly evakuovány z německých území obsazených převážně postupující Rudou armádou. V

prvních dnech května 1945 bylo již slyšet dunění ze západní fronty. V té době jsme se připravovali na osvobození mj. i šitím československých státních vlajek.

Téměř každý den nám zpestřovaly nálety nebo aspoň přelety letadel západních spojenců (německé letadlo se na obloze objevilo už jen výjimečně a protiletectká obrana Wehrmachtu byla v té době už prakticky nulová):

- 1.4. - hloubkoví letci nad Dýšinou a Novou Hutí bez náletu
- 4.4. - hloubkoví letci napadli Mladotice a Kaznějov
- 5.4. - v 11 h vyhlášen poplach, za 20 min. letecké nebezpečí, konec poplachu ve 12.15.
- 6.4. - po 10 h dopoledne poplach a akutní letecké nebezpečí
- 8.4. - odpoledne poplach
- 9.4. - odpoledne výstraha (čili malý letecký poplach), hlášení hloubkoví letci
- 11.4.- odpoledne poplach a akutní letecké nebezpečí
- 15.4.- hloubkoví letci nad Dýšinou
- 16.4.- malý poplach
- 17.4.- noční nálet na Plzeň začal ca ve 3.45 h ráno, otřesy půdy byly velice citelné i u nás; odpoledne hloubkoví letci rozstříleli plzeňské letiště
- 18.4.- v noci poplach; ráno v Dýšině hloubkoví letci, odpoledne poplach a akutní letecké nebezpečí
- 19.4.- ve 4.30 h ráno poplach; dopoledne v Dýšině a v Chrástu hloubkoví letci
- 20.4.- ráno poplach, odpoledne poplach a akutní letecké nebezpečí; k večeru hloubkoví letci rozstříleli na nádraží v Chrástu nákladní vlak s municí, která vybuchovala ještě dobré 2 hodiny po skončeném útoku
- 21.4.- v Chrástu a v Dýšině hloubkoví letci (poplach nebyl vyhlášen)
- 22.4.- hloubkoví letci jako předešlého dne
- 25.4.- poplach a denní nálet na Škodovku, Lochotín, Skvrňany, Radčice
- 26.4.- v Dýšině hloubkoví letci
- 29.4.- opět hloubkoví letci v Dýšině
- 1.5. - hloubkoví letci v Dýšině

Na sklonku války spáchal ve vězení sebevraždu dýšinský holič pan Jan Kunc, aby event. vynucenou výpovědí o ilegálním hnutí neprozradil své spolupracovníky. Zatčení byli i někteří další občané např. manželé Brujovi, Ladislav Cígler, František Bláha, Antonín Pěč, Josef Honzík, Václav Beran, Karel Holub, František Šroubek sen., Magda Šimicová (ve Waldheimu), Šárka Suchá z Nové Hutě. Ti se ze zajetí po 2. světové válce vrátili, K. Holub v uniformě amerického vojáka. Šárka Suchá se vrátila z vězení ještě během války, údajně na kauci. Krátce byl vězněn i farář P. František Jílek, kterému při výslechu poranili oko. Též dr. Kamil Krofta, pochovaný v Dýšině, který válečná léta prožil v Ejpovicích a byl zatčen až r. 1944, zemřel po návratu na následky věznění. O rodině Štruncových z Nové Hutě viz dále. V Kokotském lese jsme v té době nacházeli i letáky západních spojenců tištěné v německé řeči a určené tedy obyvatelům Německa. Na jednom, s článkem Eisenhower gegen Himmler, byla fotografie D. Eisenhowera, ale z Himmlera tam byly jen jeho brýle.

Osada Tahiti

Na sklonku předmnichovské republiky nebo až na počátku nacistické okupace vznikla na stráni na Dražkách nad Oujevci chatová osada, která dostala jméno Tahiti. Šlo většinou o malé a celkem vkusné dřevěné sruby. Chatu tu měl např. známý domažlický lyžař-sdruženář Gaby Koubek, od sedmdesátých let zde měl chatu člen (1960 - 1997) a v letech 1992 - 1995 šéf baletu Divadla J.K.Tyla v Plzni, baletní pedagog Jiří Žalud, zpočátku s manželkou Helenou Sobkovou, též sólistkou baletu Divadla J.K.Tyla.

Padesátá leta (oběti protikomunistického odboje)

Za účast v akci 1.6.1953 v Plzni zatčen ing. Václav Soukup z Nové Hutě (čp. 74, manžel dr. Ity

Soukupové-Kubíkové, dcery MUDr. Jana Kubíka) a JUDr. Josef Hegner (bydlil do konce 2. svět. války v čp. 84), dále za protikomunistický odboj zatčení Boh. Mařík (bytem v Nové Huti u Sofronů čp. 79), ing. Karel Soukup (manžel Sylvie Soukupové-Bindrové), p. Zdeněk Nesvadba (Nová Huť, čp. 88).

Přízrak Hrudkoven a co jim předcházelo

Na sklonku roku 1950 začala v Ejpovicích zvláštní aktivita. Ve vile, nedalo železniční zastávky, kde dosud bydlila rodina Fialových (Fialovi byli vystěhováni do Kyšic, p. Fiala byl za nacistické okupace popraven, jeho manželka se vrátila s podlomeným zdravím z koncentráku, syn Všebor byl dlouho vězněn v padesátých letech za bolševika) se usídlil podnik s názvem Zeměvrtné závody n.p., který začal s geologickým průzkumem v okolí obce a v okolí Klabavy ve snaze prozkoumat ložisko železných rud, které bylo už v historii několikrát dočasně těženo. Závod se postupně rozrůstal, přijímal dosti nových pracovníků a protože šlo o podnik v rámci dolů, tehdy velice preferovaného rezortu, byly zde na tehdejší dobu velice dobré výdělky (nehledě k různým podfukům, které měly za následek vyšší příjmy) a tak přilákal pestrá společnost i mnoho svérázných osobností až dobrodruhů. Protože autor tohoto pojednání zde byl též více než jeden rok zaměstnán, je následující text určitým svědectvím poměrů, které v tomto podniku panovaly, aniž by si činil nárok na hodnocení efektivity tohoto podnikání. Geologický průzkum byl předstupněn pozdějšího dobývání a hrudkování. Když pro mně (neboť jsem neměl potřebný KLAPOKLIDEZ čili kladný poměr k lidově demokratickému zřízení) po maturitě na rokycanském gymnasiu na jaře 1951 byly dveře všech vysokých škol zavřeny, byl jsem poslán "uvědomit se mezi dělnickou třídu" a tak bylo nutno si najít nějaké zaměstnání. Ani to nebylo tak jednoduché, pracovní úřad (oficiálně: referát práce a sociální péče ONV Rokycany) většinou přiděloval pracovní místa sám, takže občan i v tomto byl vystaven libovůli komunistického úřadu. Ani mně nejprve nepovolil jít pracovat do Ejpovic, kam jsem se původně rozhodl jít sám, měl jsem to relativně z bydliště nejbližší, teprve na žádost podniku, kde už jsem měl různé, více nebo méně stejně postižené známé, mi pracák vystavil glejt, kde v duchu tehdejších formulací stálo, že jsem se "zavázal splnit čestnou budovatelskou povinnost u Zeměvrtných závodů..." Nastoupil jsem sem 16. července 1951, nejprve do mzdové účtárny, kde mě to nad papíry srdečně nebavilo, po čtrnácti dnech jsem šel pracovat manuálně, což bylo pro mne určitým vysvobozením od fádni papíroviny. Za dobu více než jednoho roku jsem tu vystřídal 17 řemesel, které se daly shrnout do jediného - pomocný dělník. Ještě v roce 1951 byly Zeměvrtné závody přejmenovány na Západočeský geologický průzkum n.p., úsek Ejpovice.

Když 26.7.1951 vydala vládní komise úřední zprávu o převedení 77.500 administrativních pracovníků do průmyslu, nahrnulo se do Ejpovic množství nejrozmanitějších lidí s nejrozmanitějšími životními osudy a povoláními. K původním, většinou režimem uskřípnutým světoběžníkům, kteří profesionálně čuchali v podniku aspoň dobré výdělky, se přidali lidé z pražských ministerstev, redakcí novin, nebo i osoby z londýnské válečné emigrace, nebo frontáři ze Západu, kteří se do Ejpovic dostali s armádou USA v r. 1945 a po šesti letech jako nádeníci znovu; ti se tu setkali ovšem s mnohými z druhé strany válečné fronty, co bojovali v řadách Wehrmachtu! K těm patřil např. Karel Weis, původně prodavač textilu, pak lesní dělník, zde vedoucí party pomocných dělníků na dvoře (a dobrý houslista); nebyl však ani zdaleka jediný. Na dvoře (což byla manipulační plocha u administrativní budovy) se dělaly všechny možné nádenické práce; stavěli jsme krechty na brambory, skládali z vagonů přivezený materiál, ukládali na dvůr, leccos likvidovali, přenášeli apod.

Šéfem podniku byl svérázný Standa Pekárek, boxer, který se do podniku každý den vřítel na řvoucí motorce, kterou však svým řevem na nádeníky na dvoře dokázal přeřvat. Bydlil delší čas v Nové Huti ve vile tehdy zatčeného JUDr. Richarda Weinfurtra čp. 98. V dílnách byli dva velice schopní muži, Karel Hejný a Josef Miriřuk, oba bydlili tehdy v Rokycanech, Josef Miriřuk se později přestěhoval do Nové Hutě. Vedoucím všech řemeslnických čet byl jakýsi Kokeš, slušný člověk. Zdaleka ne všichni v jednotlivých četách byli vyučeni v tom kterém řemesle, které tu vykonávali, tak např. z profesí, na které si pamatuji, tu byli holič, číšník z plzeňského Continentalu, vedoucím elektrikářů byl býv. majitel velkostatku, švec, listonoš, krejčí, kněží, vrchní ze Slovanského ostrova, plavčík na Vltavě, býv. trestanci propuštění z

kriminálu i lidé, kteří se podepisovali třemi křížky. V partě na dvoře pracoval též Honza Charvát, hostinský z Klabavy, který uměl hrát na pilu. Vedoucím zednické party, v níž jsem také delší čas pracoval, byl Karel Prantl z Klabavy, obchodní cestující s knihami, dalším byl profesor Miroslav Němec z Chválenic (n. 1917, z. 10.2.1999) filolog, který nedokončil studia teologie, když komunisté zavřeli teologickou fakultu v Olomouci, kde studoval a pedagogickou dráhu nechtěl za bolševika nastoupit. (Byl autorem i sbírky básní vydané kdysi ve třicátých letech pod pseudonymem M. Pech.) Dalším byl jakýsi Lád'a Ticháček z ministerstva práce. Později zde pracoval i dr. Vladimír Neuwirth (n. 1921, z. 22.5.1998 v Opavě), jeden z prvních autorů začínajícího samizdatu, kulturní historik, publicista, teolog, překladatel, v letech 1961 - 1968 vězněn, pak v emigraci, autor prací Vývoj Čech od baroku k dnešku, Apokalyptický deník aj., spolu s P. A. Opaskem zakladatel kulturního sdružení Opus bonum.

Celou zimu 1951 - 1952 jsme ve studni asi 25 m pod zemí zvyšovali zídku rezervoáru na vodu, zdíli dno, prohlubovali odpadní štolu. Do studny jsme lezli po zrezivělých kramlích, zabetonovaných do její svislé stěny kolem r. 1905, kdy se studna zřizovala. Prof. Němec se často dal do studny spustit pomocí rumpálu vždy s taškou knih, z nichž nám předčítal. Poněvadž tato práce byla komisionelně uznána za životu nebezpečnou, měli jsme na těchto pracích 100% přírůžku na mzdě. Do té díry se za námi proto z vedení nikdo neodvážil, ani bezpečák, a tak jsme tehdy krutou zimu přečkali v teple pod zemí. A říkali jsme si, že až se to posere, budeme moci říkat, že jsme za komunismu pracovali v podzemí. Bylo tomu i ve skutečnosti, prof. Němce nakonec zatkli, seděl několik let.

Hlavním geologem podniku byl dr. Wachtl, později k němu přišel můj spolužák z gymnasia v Rokycanech Josef Wild. Party na vrtech, kam jsem také byl podle potřeby přidělován, byly též zajímavé: na jednom vrtu jsem pracoval s fotoreportérem Jiřím Hellerem a redaktory Šmerdou a Malým ze Svobodného Slova, vedle vrtali redaktoři z Lidové Demokracie, ze záp. odboje Václav Novák. Tito lidé bydlili porůznu po Ejpovicích, v Dýšině, v Nové Huti. Na podzim 1951 jsem hlídal E 38, což byl předvrt u hřbitova v Ejpovicích. Tehdy byly velice studené noci, hlídání trvalo dvanáct hodin, od šesti večer do šesti ráno. Vybudoval jsem si tu ze dvou plechových rezervoárů, dvou špalků a jedné fošny primitivní přístřešek, v němž jsem trávil noci a při petrolejce, kterou jsem si nosil z domova, jsem četl Hitchcockovu knihu o prezidentu Benešovi Zasvětil jsem život míru. Vedoucím party planýrky tohoto předvrtu byl pan Jan Sekanina, který později bydlil v Dýšině. Na vrt pak nastoupil jako vrtmistr primitiv Krtíl, který ustavičně hlásal "já jsem fízl!"; protože neuměl psát, pracovní výkazy za něj vyplňoval Jarka Švob. Za každou cenu si chtěl do vrtu pověsit portrét "soudruha Gottwalda". Pak ale k tomu nějak nedošlo.

Dělníci pracovali převážně 12 hodin denně, výdělky byly slušné, jenže mzdu většinou po večerech prochlástali. Na vrtech byly používány převážně maďarské stroje, které se v ejpovických podmínkách příliš neosvědčovaly, zvláště "najelo-li" se na buližník (výjimkou byly ojediněle švédské, tuším Craelius, ty běžely perfektně), o několika sovětských se raději nezmiňuji, ty se musily zahřívát asi půl hodiny letlampou, než byly ochotné vůbec nastartovat. Jejich design byl strašný.

Výstavba hrudkoven probíhala od r. 1953 do r. 1955, kdy na podzim začal kouřit první komín. To bylo slávy v tehdejších novinách; jakýsi soudruh Thurnwald napsal do plzeňské Pravdy (12.6.1956), že "nebýt naší rodné strany, nebylo by vítězství dělnické třídy a nebylo by ani Ejpovic... Strana jménem Ústředního výboru dala nejen pokyn k vybudování tohoto díla, ale... denně pečovala jako starostlivá matka o jeho vývoj a uskutečnění. Nepřátelská propaganda prskala však i nadále... své jedovaté sliny." Ještě před spuštěním provozu napsal jakýsi soudruh P. Čepek (Pravda, Plzeň, 13.9.1955), že tato stavba bude pýchou Plzeňského kraje. Slavnostní zahájení provozu se konalo 1.10.1955 za účasti tajemníka ÚV KSČ V. Paška, tehdejšího ministra hutí a rudných dolů Josefa Reitmajera, vedoucího tajemníka KV KSČ Jana Hlíny, předsedy KNV Jana Pelnáře aj. potentátů. Tehdy jsme ještě netušili, co nás čeká. Nejprve tedy byly vystavěny dva komíny, po několika letech ještě tři další. Prašný spad popílku v okolí hrudkoven byl 1700 t/km²/rok! Ten byl sice maximálně nepříjemný, neboť cokoli se vzalo do ruky bylo prostě černé, tráva, obilí, ovoce; to se musilo před konzumací drhnout kartáčkem. V zimě se nedalo pro vrstvu popílku na sněhu ani lyžovat, horší to však bylo s SO₂. Ten způsobil např. rychlý úbytek korových lišejníků na stromech a postupné hynutí jedlí v Kokotském lese, už v r. 1958 byly jejich roční přírůstky velmi malé. Nápadný byl též úbytek hub. Jednotlivé

zdravotní dopady vlivem imisního zatížení je těžko jednotlivě popsat, není snad ani žádná evidence. Navíc výpalky byly sypány z vozíků speciálně k tomu účelu vystavěné lanovky do Kokotského lesa nad Horomyslicemi, kde vyrostlo několik obrovských hald, z nichž vítr rozvíval materiál volně do okolí. Tento hrůzný a ekonomicky neobyčejně ztrátový podnik uměle udržován "běžel" do podzimu roku 1967, kdy pět černých praporů dusivého dýmu, které zužovaly místní obyvatele, se vytratilo. Obyvatelé Dýšiny a okolí si oddychli. Komíny padly odstřelením v prosinci 1969.

Souběžně s výstavbou Hrudkoven probíhala i výstavba bytovek na jižním okraji Dýšiny a v roce 1954 i stavba železniční vlečky z železniční stanice Chrást u Plzně. U stávajícího podjezdu silnice mezi Novou Hutí a Dýšinou byl postaven druhý most a tím zatáčka v tomto úseku ještě více zneprůhledněna. Na nově vybudovaném železničním náspu byla zřízena nad domkem M. Kubíka nová stezka pro pěší, jež asi po 150 m navázala na stávající cestu okolo dvou domků a zahradnictví p. J. Kanty k chrásteckému nádraží.

Sport a tělovýchova

Za druhé světové války bylo provozováno kluziště v Nové Huti na Kepkově louce (v místě dnešní čistírny odpadních vod); mlynář František Kepka sem zavedl vodu z mlýnské strouhy, později bylo kluziště i na tenisových kurtech. Na sklonku války bylo zřízeno u strouhy při levé straně cesty z Nové Hutě k lesu. Zde bylo sehráno mnoho hokejových zápasů.

26.1.1941 - 1. ročník Memoriálu Vladimíra Holuba (1913 - 1939) uspořádal Hockeyový odbor Tennisového kroužku Nová Huť v Nové Huti.

26.1.1947 uspořádal Tennisový kroužek Nová Huť - Hockeyový odbor z pověření Západočeské župy českého ledního hockeye Turnaj memoriálu Vladimíra Holuba, zakládajícího člena, Václava Štaifa, popraveného a Jaroslava Chrze, popraveného, na nově zřízeném kluzišti v Nové Huti.

Na Kepkově louce se za druhé světové války hrál i fotbal např. novohuťští Staří páni vers. Mladí páni, za staré pány chytal v brance p. Mošna, brankář SK Plzeň, kapitánem mužstva seniorů byl dr. Novák. Tato louka byla místem i běžných her novohuťských chlapců (tehdy stačil jeden starý tenisák).

Koupaliště v Nové Huti bylo budováno v letech 1955 - 1963.

27.9.1959 byly pořádány ukázkové dostihy na lukách u mlýna v Nové Huti.

7.11.1959 pořádán Slalom na suchu v Nové Huti (později každoročně)

13.11.1960 - Lyžařský oddíl Spartaku Dýšina uspořádal Běh Akátovkou (konal se každým rokem zároveň jako soutěž škol v Dýšině a v Chrástu).

30.10.1960 pořádal Svazarm v Dýšině motocyklovou soutěž v terénní jízdě u Kulhánů v Nové Huti.

13.11.1960 - uspořádal lyžařský oddíl Spartaku Dýšina v Nové Huti přespolní "Běh Akátovkou".

24.6.1962 pořádal Svazarm Dýšina v Nové Huti u Kulhánů motocyklovou soutěž zv. III. terénní soutěž jízdy zručnosti.

20.10.1963 pořádal Spartak Dýšina v Nové Huti přespolní "Běh Akátovkou" (8. ročník) jako Okresní přebor.

V r. 1965 znovu po letech upraveny kurty na tenis v Nové Huti.

R. 1966 na mistrovství ČSSR ve sportovní gymnastice se Vl. Rous z Nové Hutě umístil na osmém místě z 50 závodníků.

1.10.1967 pořádala TJ Žižka Plzeň v Nové Huti na louce pod mlýnem Jezdecké odpoledne.

2.11.1968 se v Nové Huti konal přespolní běh.

20.- 21.6.1970 se konaly na cvičišti v Nové Huti tělovýchovné slavnosti ČTO Plzeň-sever (cvičily ale školy, Svazarm, vojáci aj.).

11.-13.8.1972 na tenisových dvorcích v Nové Huti pořádal TK Nová Huť tenisový turnaj (1. ročník); ve finále mužské dvouhry zvítězil ing. Pavel Bartovský nad Janem Zedníčkem st. 6:1, 6:3.

9.5.1973 se na cvičišti Spartaku Dýšina v Nové Huti hrál žákovský turnaj v házené za účasti 12 družstev.

1975 - v květnu probíhaly na různých místech okresu Plzeň-sever spartakiády, tato akce proběhla i v Dýšině (na cvičišti v Nové Huti).

9.-11.8.1974, 6.-8.8.1976, 5.-7.8.1977 pořádal Spartak Dýšina tenisový turnaj v Nové Huti a pak každoročně.

Filmové festivaly v Nové Huti

Od r. 1959 pořádala Osvětová beseda v letních měsících filmové festivaly (přehlídky festivalových filmů) v letním kině v Nové Huti (na louce nad tenisovými kurty). Všechny filmy promítané v jednotlivých ročnících festivalu nejsou již známy, tedy alespoň některé:

1. ročník festivalu se konal v roce 1959 ve dnech 26. - 29.8.
2. ročník festivalu (českých filmů) v r. 1960: 10.8. Kam čert nemůže, 11.8. Probuzení, 12.8. Slečna od vody, 13.8. Král Šumavy.
3. ročník festivalu byl zahájen 29.7. hrou J. B. Mollière: Chudák manžel (hrál soubor Závodu V.I. Lenina [tj. Škodovky] z Plzně); filmy: Žalobníci (český), Dcera strážce majáku (sovětský), Ledoví muži (český), Bílá krev (německý), Normandie - Němen (francouzsko-sovětský).
4. ročník festivalu v r. 1962: 12.8. Tereza (český), 13.8. Labyrint srdce (český), 14.8. Buď šťastna, Anno! (bulharský), 15.8. Trápení (český), 16.8. Člověk se nevzdává (SSSR), 17.8. Pod pokličkou (francouzský), 18.8. Kolik slov stačí lásce (český). Na závěr festivalu se konal Estrádní podvečer s písničkou.
5. ročník festivalu v r. 1963: 4.8. Praha nultá hodina (český), 5.8. Věčně zpívají lesy (rakouský), 6.8. Manželství na dostatečnou (maďarský), 7.8. Král králů (český), 8.8. Hvězdní lístek (sovětský), 9.8. Harold Loyd (USA), 10.8. Prosím, nebudit (český)
6. ročník festivalu v r. 1964: 3.8. Einstein kontra Babinský (český), 4.8. Kapitán Leši (jugoslávský), 5.8. Konec vzpoury (jugoslávský), 6.8. Tři mušketýři (francouzský), 7.8. Hvězda jede na jih (koprodukční česko-jugoslávský), 8.8. Mustangové (USA) - předcházela mu módní přehlídka.
7. ročník festivalu v r. 1965: 24.7. Starci na chmelu (český), 25.7. Přísně tajné (NDR), 26.7. První den mého syna (český), 27.7. Jen dva mohou hrát (anglický), 28.7. Výstřel v mlze (sovětský), 29.7. Práskači (anglický), 30.7. Právo a pěst (polský), 31.7. Foto Háber (maďarský).
8. ročník festivalu v r. 1966: 23.7. Na východ od ráje (USA), 24.7. Jsem také jenom žena (NSR), 25.7. Alibi na vodě (český), 26.7. Fantom Morrisvilu (český), 27.7. Věrnost (sovětský), 28.7. Tajemství čínského karafiátu (NSR), 29.7. Třicetjedna ve stínu (český), 30.7. Smích zabiják (anglický).
9. ročník festivalu v r. 1967: 5.8. Ostře sledované vlaky (český), 6.8. Šelma na svobodě (francouzský), 7.8. Na sever od Aljašky (USA), 8.8. Dáma na kolejích (český), 9.8. Paraplíčka ze Cherbourgu (francouzský), 10.8. To je vražda, řekla (anglický), 12.8. Tom Jones (anglický).
10. ročník festivalu v r. 1968: 20.7. Old Shatterhand (NSR), 21.7. Konec agenta W4C (český), 22.7. Muž z Honkongu (francouzský), 23.7. Ta naše písnička česká (český), 24.7. Zločin v expresu (francouzský), 25.7. Uherský magnát (maďarský), 26.7. Zoltán Karpáthy (maďarský), 27.7. Hoří, má panenka (český). 10. ročník festivalu byl 28.7. doplněn filmem Poslední výstřel (západoněmecký)

Kulturní akce

V r. 1960 byl hostinec U Štrunců (pův. U Straků) v Nové Huti přeměněn na Kulturní dům. Občas zde Osvětová beseda (příp. i jiné organizace) pořádala nejrůznější akce, promítaly se zde filmy, pořádaly přednášky, taneční zábavy apod. Některé však již před tímto datem. Výčet akcí není jistě úplný, nicméně aspoň přiblíží, jak byla tehdy realizována kultura v obci. Tak např.:

25.10.1959: Posvícenská estráda, hudba: Cestáři

27.1.1960: J. Ježek: Cesta do Bulharska, Egypta a SSSR s diapozitivy
 1.2.1960: sovětský film N.S.Chruščov v Americe
 10.2.1960: film o autobusovém zájezdu do SSSR s přednáškou p. Beneše
 13.2.1960: Maškarní ples, ráz Cirkus bude
 24.7.1960: Zájezd Osvětové besedy Nová Huť na Chodsko
 31.12.1960: Pestrý silvestrovský večer v Kulturním domě; hrál orchestr J. Čady, pořádala Osvětová beseda Nová Huť
 12.3.1961: Maškarní průvod v Nové Huti, v Horomyslicích a v Dýšíně; pořádala Osvětová beseda Nová Huť
 13.4.1961: Emil Kural: Nebojte se zubaře (pořádal Českosl. Červený kříž)
 13.1.1962: J. Ježek: Zájezd do Tunisu s diapozitivy
 24.2.1962: Maškarní ples, ráz U nás v Huti o pouti
 10.3.1962: Loučení s masopustem, jemuž předcházel průvod masek
 13.4.1963: Estráda se členy plzeňského divadla Roubalíkem a Beranovou "Smějte se s námi".
 18.6.1963: MUDr. Karel Dobrý: Srdeční choroby (pořádal ČsČK)
 29.2.1964: Konec masopustu s průvodem masek; pořádala Osvětová beseda Nová Huť a Spartak Dýšina
 14.3.1964: Josefovská zábava; pořádala OB Nová Huť
 31.12.1964: Silvestr; pořádala Osvětová beseda v Nové Huti
 16.1.1965: III. sportovní karneval; pořádala TJ Spartak Dýšina, oddíl házené, hrál orchestr p. Havla
 20.1.1965: J. Ježek: Cesta po Středomoří (pořádala Osvětová beseda Nová Huť)
 13.2.1965: Společenský ples v Kulturním domě v Nové Huti; pořádala Osvětová beseda Nová Huť, hudba Osvětový dům Plzeň-jih, řídil p. Carvan
 13.3.1965: Josefovská zábava v Kulturním domě, hudba pana Havla
 1.4.1965 : MUDr. Karel Dobrý: Infekční žloutenka a výživa.
 15.1.1966: Společenský ples, hudba Osvětový dům Plzeň-jih; pořádala Osvětová beseda Nová Huť
 13.3.1966: Oslava MDŽ
 19.3.1966: pořádán Josefovský večírek
 14.12.1966: Mikulášská besídka pro děti
 10.12.1967: Mikulášská nadílka s promítáním dětských filmů; pořádala Osvětová beseda Nová Huť
 5.12.1970: Mikulášská zábava; pořádal Spartak Dýšina, hudba OB Dýšina
 29.12.1970: MUDr. Kirnovičová: Samovyšetření prsou žen (přednáška, 16.12. se konala i v Dýšíně v požární zbrojnici)
 29.5.1971: Oslavy 90letého trvání ČSPO v Dýšíně
 25.9.1971: Václavská zábava; hudba OB Dýšina
 27.10.1971: doc. MUDr. Sůva: Nové objevy v lékařství
 4.2.1972: Společenský ples; hudba Orchester Jana Basla z Kovosvitu Holoubkov, pořádala Osvětová beseda Nová Huť
 18.3.1972: Josefovská zábava; hudba OB Dýšina
 26.1.1973: Společenský večer; hrál soubor p. Širokého; pořádala Osvětová beseda Nová Huť
 12.5.1973: Večer westernů a magie; pořádal SSM Dýšina
 12.-16.3.1974: Filmový festival pro děti (hrály se 4 filmy); pořádal Dohlédací výbor Jednoty a Osvětová beseda v Nové Huti
 18.-21.3.1975: Filmový festival pro děti; pořádal Dohlížecí výbor Jednoty a Osvětová beseda v Nové Huti Dýšina:
 7.3.1959 - v kulturním domě u Šmídů Oslava svátku žen; hrál D-kolektiv záv. klubu Železnorudné doly a hrudkovny Ejpovice

Dýšina - ochotnické divadlo

J. Sofron

R. 1898 založen soubor dýšinských ochotníků Tyl jako kroužek zájemců, v r. 1900 ustaven jako spolek; v dubnu 1898 sehrály děti první divadelní představení "Svěcené kočičky", 1. divadelní představení dospělých byl "Chudý písničkář" (8.5.1898). Po 1. světové válce vznikly dramatické odbory TJ Sokol a DTJ; Tyl založil v r. 1923 studentskou nadaci pod názvem "Studentská

nadace Bedřicha Kutílka, učitele v Dýšíně", která umožňovala dětská představení. Tyl přestal být činný r. 1925. Představení Sokola: L. Stroupežnický: Zvíkovský rarášek (27.10.1933), J. Kvapil: Oblaka (1.9.1934), Za hokynářským krámem (autor?) (26.11.1939), Příklady táhnou (autor?) (16.6.1940), DTJ: Od kolébky hodonínské (autor) (6.2.1938), K. Světlá: Kříž u potoka (10.7.1938) na návsi, Její veličenstvo láska (autor?) (20.11.1939), A. Jirásek: Lucerna (20.12.1939 a 30.6.1940, režie J. Zoder), L. Stroupežnický: Naši furianti (12.5.1940). Od r. 1941 zde fungoval ochotnický spolek Tyl s následujícími hrami: Ty na moje místo (autor?) (17.11.1941), A. Jirásek: Vojnarka (25.11.1941), J.K.Tyl: Pražský flamendr (25.3.1942) (Adolf musil být změněn na Rudolfa!), Piskař: Otcové (14.9.1942), Macháček: Ženichové (26.12.1942). Spolek Tyl byl činný i po 2. světové válce: 1946: Simonov: Ruští lidé (květen), Mrštíkové: Maryša - hráno na návsi (srpen), Tyl: Paní Marjánka, matka pluku, Piskáček: Perly panny Serafínky, 1947: Na letním bytě (autor?), 1949: Štech: Třetí zvonění (25.12.1949), 1950: Macháček: Ženichové (o prázdninách 1950), 1952: Tyl: Strakonický dudák (27.9.1952), 1953: Ostrovský: Bouře (22.7.1953), Tyl: Lesní panna (23.8.1953), Jirásek: Kolébka (20.9.1953), Vzbouření v ústavu šlechtičen (datum neznámo), 1954: Ostrovský: Výnosné místo (10.4.1954), A.J.Urban: Slunečná paseka (20.11.1954), Jankovec: Teče voda proti vodě (opereta), 1959: Zapolská: Morálka paní Dulské, Čapek: Matka (režie: Jan Šonský). V té době pan Alois Cabejšek sdružil při tzv. Rudém koutku Železnorudných dolů a hrudkoven skupinu mladých herců, s nimiž nacvičil Goldoniho Paní hostinskou (Mirandolinu) (velikonoce 1959), v r. 1961: Oct. Sava: Šestka z mravů (poslední ochotnické představení v Dýšíně, s nímž herci hostovali v Milencích u Dešenic na Šumavě). Další režizéři (kromě již výše zmíněných): Antonín Pěč, pí Šťastná, Václav Ječný. Ve hře Lesní panna (23.8.1953) hrála slečna Věra Šťastná, provd. Sudková, pozdější členka baletu Divadla J.K.Tyla v Plzni.

Poznámka: Sestaveno ze sporých záznamů v Pamětní knize obce a z vlastních poznámek z pozdějších let; výčet je proto značně neúplný, archiv spolků divad. ochotníků nebyl veden a z mnohé nejsou ani jinak dokumentačně podchyceny. Kromě záznamů v Pamětní knize obce Dýšiny 1 (autoři Bohumil Brejcha a Jaroslav Procházka, kronika psána ca v letech 1933 - 1944) (depon. Obecní úřad Dýšina) byly o ochotnickém divadle v Dýšíně publikovány články: Černá-Syrová K. (1992): Ochotnické divadlo v Dýšíně. - Zpravodaj obce Dýšiny, 3(1992)/2:1-2. Jedlička A. (1992): Byla "Matka" posledním představením dýšinských ochotníků? - Zpravodaj obce Dýšiny, 3(1992)/3:7-8.

Staročeské máje 1959

16.-17.5.1959 byly v Dýšíně uspořádány Staročeské máje; v sobotu 16.5. proběhlo zvaní na Máje v každém domě v obci, kde byly často ozdobeny vchody, vlastní Máje proběhly v Dýšíně v neděli 17.5. Režii měl Antonín Pěč, který hrál těž biřice; kázání u boudy obstaral "bavič" Míra Götz, králem na bílém koni byl mladý Martínek, písařem pan Koranda, rychtářem Hroch, katem Chvátal. "Zdrbány" v dobrém byly všechny známější osoby i podniky, např.

U Kubisků je tu
jako po náletu.
Dobře se jim daří,
vobá dvě kantoří.
Jak by nebyl zmatek.
je to státní statek.
Houdek když mladej byl,
ještě hospodařil.

Ječný ten tu učí,
s májema se mučí.
Chlapec je to hodný,
ještě je svobodný

Veringer slibuje,
ale nesplňuje.

V mládí byl nezbeda,
JZD předseda (Ženíšek)

Šimána SNB
si jenom libuje,
na návsi tu stojí,
v noci se nebojí.
Když je po něm shon.
má doma telefon.

Komu co není vhod,
to mu řekne Landrgot.

Pan farář dýšinský
kostelík má hezký,
hříchy ho netíží,
je v Červeném kříži. (P. V. Hradecký)

Hrudkovny Dýšina
žádaj změnu jména,
pořád na Dýšinu
foukají jen špínu.
Budou se jmenovat
kouřící kombinát.

Dvorec u rybníka
dostal nájemníka,
ještě ho neznáme,
zatím ho vítáme.

Trejbal už v penzi je,
knihovnu spravuje.

Starosta hodnej je,
povolil nám máje.
Hasiče když vedl,
k slávě je přivedl.
Po obědě spává,
s Řezankou se hádá.

Dobře léčí krávy,
hlavně když jsou zdravý,
má přáno od lidí,
přes břicho nevidí. (Šneberger)

Statek Horomyslice
je celá vesnice.

Biograf Nová Hut',
hraje se všehochuť.
Má tam být plovárna,
vedle ní kavárna.
Máme tam zastánce

Čermáka poslance.

Spartak to je spolek,
bez chlapců, bez holek.

Na další máje si obec musila počkat přes třicet let.

Dýšinský Albatros

Od roku 1967, tedy koncem druhého období, kdy nebyl u nás skauting povolen a jemuž já říkám - obdobně jako době meziledové, interglaciální - období meziskautské, vznikl v Dýšině tajný skautský oddíl, nazvaný Šedí medvědi. Byl to podle tehdejších zvyklostí oddíl smíšený, který měl dva rody (vlastně družiny) Bobrů, kde byli organizováni hoši a Štik pro dívky. Kromě toho byli ještě Vlčci společně pro dívky a hochy mladší deseti let. Podařilo se koupit ve výprodeji dostatečný počet modrošedých vojenských plátěných blůz menších velikostí, takže oddíl byl i krojovaný. Odznaky jsme si vyráběli z odstřížků plsti, získaných od jedné výrobny. Oddíl pracoval pod vedením zaměstnanců tehdejšího Okresního domu dětí a mládeže Evy Pavelkové, Svobodové a V. Kuttana. Vyvíjel normální činnost podle stezek, sepsaných po vzoru skautských stezek z období 1945 - 1947 a příruček, které se vedoucím zachovaly z dřívější skautské činnosti.

Rok 1968 s sebou přinesl radost z uvolnění totalitního zřízení a obnovy Junáka. Šedí medvědi se hned přihlásili do Junáka a tak byl ustaven Přístav Albatros vodních skautů a skautek v Dýšině, středisko, které organizačně bylo začlenno do okresu Plzeň-sever. Mimo chlapeckého oddílu a dívčího oddílu, smečky vlčat a roje žabiček v Dýšině byl do střediska zaregistrován oddíl pozemních skautů s družinou hochů a družinou dívek ve Zruči.

Přístav Albatros v Dýšině měl i svůj prapor, v barvách střediska, světlemodré, tmavomodré, který obětavě uchovával po celou další dobu nesvobody až do roku 1990 bratr Harry z Nové Hutě. Po obnově skautů přinesl prapor bratru Kuttanovi, který jej předal středisku Albatros v Plzni, aby jej zařadilo mezi své historické prapory, protože Přístav Albatros nebyl po roce 1989 obnoven.

Dýšinští skauti a skautky se měli čile k životu, kromě interní činnosti se prezentovali i navenek, účastnili se slavností v místě i v Plzni a absolvovali i Svojsíkův závod v okresním i krajském kole. Postupem doby se sestra Pavelková dostala do okresní rady Junáka Plzeň-sever a br. Kuttan-Wapusk byl zvolen po smrti krajského kapitána br. Friedbergera na jeho místo. Zvláště význačnou událostí v Dýšině bylo "nalezení" busty presidenta T. G. Masaryka a její slavnostní odhalení na pomníku na bývalém místě u kostela.

Busta na pomníku však nevydržela dlouho, tak jako netrvala dlouho ani činnost dýšinského Albatrosa. Ze zpupné moci usurpátorů byl zrušen i Junák a s ním i dýšinský Přístav Albatros. Avšak, i když sestra Pavelková a br. Kuttan byli zbaveni svých pedagogických zaměstnání a vysloven jim na dobu deseti let zákaz výkonu povolání, oddíly pracovaly pod vedením rádců (kormidelníků) dále a nosily na výpravy i své modré skautské kroje, ovšem bez šátků a odznaků. Nejednou se se svými bývalými vedoucími tajně na výpravě jako náhodou setkaly a bylo to setkání radostné, které u některých přetrvalo až do dnešních dnů. Za sestrou Pavelkovou již zajít nemohu, před několika lety zemřela, ale s bratrem Kuttanem se občas některý z nich sejde. A dokonce tehdejší vlče, syn MUDr. Alexandra Chudíka z Dýšiny, dnes již také zesnulého oldskauta, MUDr. Karel Chudík, je zdravotníkem v 1. středisku Jožky Knappa v Plzni.

Rád vzpomínám nejen na skautské dva roky v Přístavu Albatros v Dýšině, ale i na ty skoro tajné Šedé medvědy a rád též vídám některé z nich, nyní již tatínky a maminky nové generace, nových skautek a skautů.

Václav Kuttan – Wapusk

Architekti a stavitelé, kteří realizovali stavby v Nové Huti

Josef a Václav Paškové, Josef Špalek (č. 63), František Holcbecher (1887-1975), v Plzni realizoval kolem 200 staveb, do Plzně přišel r. 1912, před tím v USA, v Nové Huti realizoval vilu Zdeňka v dolní části Nové Hutě, Emil Ondráček (projekt č. 79, stavba Paškové), Oldřich Smrčka (n. 1895 - z.5.4.1955) (čp. 100), B. Štrébl, Emil Lorenz (n. 3.6.1886 - z. 2.3.1965 Plzeň) (čp. 88).

Plukovník letectva Jaroslav Vyhnis

Když se 1. května 1993 v Plzni-Doubravce odhalovala pamětní deska třem doubraveckým rodákům - Karlu Pavlíkovi, Václavu Šindelářovi a Aloisu Záleskému - vojenským letcům, kteří položili své životy jako příslušníci našich stíhacích perutí britského královského letectva za druhé světové války, byl v delegaci leteckých veteránů, kteří se této akce zúčastnili, také plukovník letectva Jaroslav Vyhnis. Patřil k těm, kteří v roce 1939 odešli za hranice vlasti, aby se zbraní v ruce bojovali za její osvobození.

Jaroslav Vyhnis se narodil 12. března 1919 v Plzni a bydlil v Nové Huti čp. 61. V letech 1936 - 1937 absolvoval výcvik v akci 1.000 pilotů u Západočeského aeroklubu v Plzni a získal průkaz sportovního pilota. Dne 1. září 1937 nastoupil vojenskou službu u 1. leteckého pluku TGM v Milovicích a byl zařazen k 66. letce. V roce 1938 absolvoval stíhací školu u 4. leteckého pluku, kde setrval až do okupace, kdy byl demobilizován.

Dlouho doma nevydržel a 5. června 1939 přechází spolu s Václavem Brejchou ze Žitovic u Nepomuka (padl 19.6.1941 jako příslušník 257. perutě RAF a byl pochován 21.7.1941 na hřbitově ve Scottow, hrob č. 247) hranice Polska v prostoru Petřvaldu. V Horním Těrlicku jsou však zadrženi a po 14 dnech eskortováni do Těšína a odtud do Krakova, kde se hlásí do československé vojenské skupiny. Jaroslav Vyhnis je presentován pod pořadovým číslem 394. Odtud odjíždí do tábora v Malých Bronovicích a 25. července odtud se skupinou 170 letců do Gdyně, odkud měl nastoupit cestu lodí Castelholm do Francie.

Z tohoto transportu však 13 letců neodjelo a přijalo nabídku vstupu do polského letectva. Byli to rotmistři Flekal, Mokrejš, Murcek, Richter a Smrčka a poddůstojníci Josef František, Kestler, Pavlovič, Motyčka, Škavrada, Dobrovolný, Balejka a Vyhnis. Z Gdyně odjeli na leteckou základnu v Demblinu a byli přiděleni jako instruktoři ve škole pro polské důstojníky. Léтали na zastaralých letounech Potez 24 a RWD.

Po vypuknutí války byl Jaroslav Vyhnis přidělen na plní letiště do Gury Puwalské u Smagažova a odtud začal provádět průzkumné lety. Německý tlak byl však veliký a tak jednotky polské armády ustupovaly. Na letišti u Vologaluzova zažil bombardování letiště a následující den, 13. září 1939, pokračuje ústup. Pro nedostatek benzínu je nucen nouzově přistát u Kiverců a spolu s pěchotou ustupuje na východ. Dne 24. září je však zajat postupující Rudou armádou a internován v Maněvicích a pak v Sárnech. Odtud se dostal do Českého Kvasilova na Volyni. V listopadu byl přidělen s dalšími zajatci do Hlinska u Zdolbunova jako pracovní síla. V březnu 1940 odjíždí do Šepetovky a připojuje se ke skupině pplk. Svobody z Jarmolinců a přes Kyjev, Bachmač a Šonichu se dostává do internačního tábora v Suzdalu.

Po intenzivním jednání o přesunu československých letců do Anglie je 8. čerence 1940 se skupinou 35 osob propuštěn a odjíždí vlakem přes Moskvu do Oděsy, kde je 12. července naloděn a odplouvá lodí Svanetia do Varny a Istanbulu. Z Turecka odplouvá na lodi Sardinia Prince do Port Saidu. Vlakem odjíždí do Izmailie na britskou leteckou základnu. Odtud se vrací do Port Saidu, je naloděn na loď President Doumer a přes Aden odjíždí do indické Bombaje. Dne 17. září lodí Narkunda odplouvá přes Mombasu, Durban, Kapské Město a Feetown do Anglie, kde 28. října přistává v Liverpoolu. Odtud je přidělen do československého vojenského depa v Cosfordu. Neprošel však prověrkami a byl přemístěn k pěchotě do Leamington Spa, kde byl přidělen jako řidič k 1. dělostřeleckému oddílu. V lednu 1941 je přidělen ke 3. baterii.

Až 13. července 1941 je přemístěn zpět k letectvu na základnu do Wilmslow a je přijat do RAF, kde obdržel kmenové číslo 788109. K 15.7.1941 je povýšen do čs. hodnosti četaře a 17.7.1941 obdržel britskou hodnost sergenant RAF. Na přeškolení výcvik je odeslán 24. října 1941 do No. SFTS v Hulawingtonu a k operačnímu výcviku odjíždí 16.12.1941 k No. OTU do Hestonu. Po zranění v dubnu 1942 je čtyři měsíce v nemocnici v Oxfordu a po vyléčení je

přidělen ke 116. peruti RAF do Hestonu jako pilot. K 1. červnu 1942 je povýšen do hodnosti F/SGT a v listopadu je přemístěn zpět k čs. depu v Cosfordu. V březnu 1943 působí v Crenwellu a od 5. srpna 1943 je u No. 4. RS v Madley jako pilot; zde je opět těžce raněn. Po vyléčení je přeřazen jako instruktor k 57. OTU v Esholtu. Od 10. února 1944 je přemístěn k No. 2.DF do Yorku. Od října 1944 do dubna 1945 slouží jako pilot u 2. peruti RAF v Esholtu a odtud je 19.4.1945 přidělen zpět k čs. depu v Cosfordu. V době služby v RAF nebyl zařazen jako bojový pilot.

Do vlasti se vrátil s ostatními letci 21. srpna 1945 a k 1.10.1945 je povýšen do hodnosti podporučíka letectva. V prosinci 1945 je přidělen k ŠPUL Olomouc jako učitel létání a k 1.11.1946 demobilizoval. Ihned na to nastupuje jako vojenský referent u ONV Planá u Mariánských Lázní, ale v roce 1949 odchází do výroby, nejdříve u n.p. Textilana, pak pracuje jako horník v dolech, jako řidič u ČSAD a od r. 1953 je u Jednoty Klatovy.

Po částečné rehabilitaci v r. 1965 je povýšen do hodnosti majora v záloze. V r. 1977 odchází do důchodu a v r. 1990 byl povýšen do hodnosti plukovníka letectva ve výslužbě.

Plukovník Jaroslav Vyhnis je nositelem Čs. válečného kříže 1939, medaile Za chrabrost, Za zásluhy I. stupně, Vojenské pamětní medaile, Medaile 20. výročí osvobození ČSSR, Medaile Za zásluhy o ČSA. Obdržel polský válečný kříž a medaili Za účast v obranné válce 1939. Byl vyznamenán britskou Medailí obrany a obdržel francouzskou medaili 50. výročí invaze do Evropy.

Arthur Breiský

(n. 14.5.1885 - z. 10.7.1910)

V horní části dýšinského hřbitova je na pomníku hrobky rodiny Breiských vysázeno též jméno Arthur Breiský s životními daty. Nezasvěcený možná bude předpokládat, že muž tohoto jména zde i odpočívá. Avšak není tomu tak! Jeho tělo leží v dalekém New Yorku.

Kdo to byl Arthur Breiský? Prozaik, esejista a překladatel francouzské a anglické dekadentní literatury a zároveň představitel české dekadence. Tento lounský rodák vystudoval v rodném městě reálku, kde na něho výrazně zapůsobil učitel francouzštiny J. Vodák. Aniž složil maturitu, stal se r. 1904 celním úředníkem v Teplicích a v Děčíně. Ze severních Čech zajížděl tento "Dandy z Teplic" - jak byl přezdíván - často do Prahy, kde zcela v souhlase se svými dekadentními mystifikacemi vystupoval v převleku jako soukromník, zabývající se uměním. Jeho výstřelky, finančně nemálo nákladné, ho přivedly do tísnivé situace, kterou se domníval rozřešit odjezdem do USA.

Ani tady se mu však jeho představy o možnosti svérázného života neuskutečnily. Z nouze zde přijal místo zřízence v newyorské nemocnici, kde nešťastnou náhodou přišel o život při obsluze výtahu.

I tato událost byla v návaznosti na způsob života Breiského považována za mystifikaci, což ještě po mnoha letech vyústilo až do uměle zkonstruované konfabulace, že Breiský je - tehdy ještě záhadami zahaleným - americkým spisovatelem dobrodružných románů, skrývajícím se pod pseudonymem B. Traven. Tato rádobysenzace byla u nás přetřásána na stránkách Kulturní tvorby ještě v první polovině šedesátých let.

R. 1992 byl tento extravagantní spisovatel znovu připomenut dalším vydáním své knihy esejů Triumf zla.

Lékař a spisovatel (K stému výročí narození Dr. Vladimíra Raffela)

30. srpna tomu bude 100 let, co se ve Voticích, jako prvorozený syn tamního stavitele, narodil MUDr. Vladimír Raffel, lékař, léta působící i v našem kraji (v Klatovech, v Dýšině v letech 1938 - 1940, v Blovicích 1940 - 1948). Málokterý z jeho pacientů však věděl, že jej léčí úspěšný literát, který však svou uměleckou dráhu má již za sebou.

Otce ztratil v jedenácti letech (zemřel na následky úrazu při stavbě nádraží Praha - Vyšehrad). Matka s dětmi pak žila v Žirovnici, odkud pocházel její rod. Vladimír po maturitě na

gymnasiu vystudoval lékařskou fakultu (částečně ve Francii v Montpellieru), avšak již během studií tíhnul k literární a novinářské činnosti. To ho dočasně odvedlo i od studií. Pracoval též jako redaktor Lidových novin, publikoval fejetony, sloupky, filmové recenze. Do období 1927 - 1930 spadá hlavní období Raffelovy literární činnosti. V rychlém sledu vydal řadu mistrných expresivních povídek, které mu vydával nakladatel O. Štorch-Marien v Praze. Byly to Elektrické povídky, Tělové povídky, Pathetické povídky, Taneční povídky, Prapovídky a román Obchodník sympatiemi, které zaujaly tehdejší kritiku, a to i samotného F. X. Šaldy. Obálky jeho děl výtvarně zpracovali Josef Čapek, Josef Šíma, František Muzika. Štorch-Marien počítal s Raffelem jako s kmenovým autorem svého nakladatelství, leč Raffel jej po této stránce zklamal. Po svém literárním vzepětí se mladý autor publikačně zcela odmlčel. Jeho Elektrický kouzelník, procházející jeho povídkami je spisovatelův alter ego, vědecko-fantastický člověk-stroj nadaný neskutečnými schopnostmi intelektuálními i fyzickými. Raffel byl též výborným znalcem francouzského jazyka a do češtiny přeložil knihu Gustava Flauberta Krajem a pobřežím.

Další období života V. Raffela se soustřeďuje téměř výhradně na lékařskou praxi, i když od literatury se zcela nikdy neodvrátil, kontaktoval ji jednak pasivně, jednak psal "do šuplíku", aniž by cokoliv později publikoval.

Po promoci na lékařské fakultě University Karlovy v Praze se připravoval na tzv. fyzikát, tj. oprávnění k výkonu praxe praktického lékaře. Postupně působil v nemocnicích např. v Klatovech, v Psychiatrickém ústavu v Bohnicích. Po ukončení vyžadovaných praxí pracoval jako lékař v Dýšíně a v létech 1940 - 1948 v Blovicích. Zde se přátelsky stýkal s malíři prof. Bohumilem Krsem a Josefem Hodkem. Po druhé světové válce se zde angažoval v oblasti vydávání regionálního časopisu, sestavování literárního pásma aj.

Nakonec se mu splnila dávná touha věnovat se neurologii a psychiatrii. Roku 1949 přesídlil do Prahy a nastoupil na kliniku i když s finanční ztrátou. Po smrti manželky v r. 1952 odešel do Šternberku na Moravě a pak do Opavy jako vedoucí pracovník a lékař psychiatrických léčeben. Nakonec přesídlil do Děčína a do Dolního Žlebu, kde žil se svou druhou ženou a kde též 10.2.1967 zemřel.

Raffelovo vzdělání jako lékaře vysoce převyšovalo obvyklou úroveň obvodních lékařů. Soustavně studoval odbornou literaturu, zajímal se o psychoanalýzu (byl ctitelem díla Sigmunda Freuda), avšak ani odborně nepublikoval. Vnitřním založením byl bohém, četné osobnosti si získával svou vzdělaností a znalostmi, a to i v oblasti literatury a umění. Jeho vystupování bylo dandyovsky elegantní bez smyslu po ekonomických ziscích. Domácnost i administrativu lékařské praxe vedla jeho manželka, neboť Raffel - zcela ve shodě se svým založením - upřímně nenáviděl byrokracii. To však jen zdánlivě stálo v protikladu jeho obětavosti, např. dva dny strávil u lůžka epileptičky v Přešíně, která měla rodit a bylo nebezpečí záchvatu. "Porodil" zdravého chlapce. Měl slabost pro jakkoli handicapované, pomáhal jim, kde se dalo; staral se i o ohrožené děti z tuberkulózních rodin. To vše vyplývalo z jeho sice nejednoduché, ale vysoce lidsky založené povahy a názorů.

V roce 1997 se Raffelovo dílo opět objevilo na knižních pultech, a to vydáním výboru jeho povídek pod názvem Elektrický les se zasvěcenou předmluvou spisovatele a literárního vědce Karla Miloty v nakladatelství Čes. spisovatel.

Jaromír Sofron

Vzpomínky pana Jiřího Ženíška z Dýšiny

Narozen 19. 8. 1921, byl tedy tím proslulým ročníkem 21, který byl nasazen za druhé světové války na kopání zákopů, které měly být součástí obranných systémů proti postupujícím armádám Spojenců, zvl. Rudé armády. J. Ženíšek kopal zákopy v Maďarsku v okolí Neziderského jezera.

Po návratu pracoval na statku rodičů (jeho otec - zemřel r. 1960 - byl kostelníkem) v Dýšíně. Obdělával 4 ha vlastní půdy, 6 ha farní půdy měl v nájmu; po smrti p. Michla (čp. 3) jeho dcera pí Kladivová přenechala p. Ženíškovi část pozemků. V r. 1952 při násilné kolektivizaci zemědělství byl přinucen své pozemky dát do JZD. Tehdejší předseda Místního národního výboru Josef Heidenreich nahnal dýšinské sedláky jednoho dne ve 2 h v noci na MNV, kde jim před namířenou pistolí bylo vyhrožováno, že - pokud nevstoupí do JZD - budou z

obce vystěhování. Prvním předsedou JZD Dýšina se stal p. Veringer, dalšími byli Martin Stružka, Jiří Ženíšek (v letech 1957 - 1958), Josef Maur, Josef Zajíc (za něj došlo k sloučení s JZD Červený Hrádek pod názvem "JZD Vítězný únor"). V r. 1970 si p. Ženíšek vybudoval saunu, byla to první sauna v obci.

Vzpomínky paní Libuše Vaidišové

(n. 27.3.1924 České Velenice)

Do Dýšiny přišla z Českých Velenic r. 1938 po mnichovské dohodě jako čtrnáctiletá a za německé okupace bydlila s rodiči (maminka pocházela z Dýšiny) a se sestrou Drahomírou (později provdanou Šroubkovou) u Michlů (čp. 120). Rodina našťestí netrpěla výrazným materiálním nedostatkem. L.V. studovala v té době na plzeňském dívčím reálném gymnáziu ve Veleslavínově ul. 42 a po maturitě pracovala u firmy J. K. Rudolf. Firma měla válečnou zakázku, vyráběla šrouby k dělostřeleckým granátům, a tak zaměstnanci (podobně jako někteří zaměstnanci Škodovky nebo chrástecké firmy Suchý, Jouza, Čáp) byli osvobozeni od pracovního nasazení v Říši.

Po osvobození o prázdninách v r. 1945 studovala nástavbu učitelského ústavu s doplňující maturitou z pedagogických předmětů. L.V. pak nastoupila na několik měsíců na školu ve Starém Plzenci. 1.9.1945 byla otevřena v Chrástu měšťanská škola. Ředitelem chrástecké obecné školy byl v té době Jaromír Vraštil, ředitelem měšťanské školy se stal známý školský pracovník Václav Chudáček. Dalšími učiteli byli František Kubík, Jiřina Čechurová-Kolaříková, která musila odejít do pohraničí, a na její místo nastoupila L. Vaidišová. Postupně přibývali mužští učitelé, takže v r. 1948 zde učilo již pět učitelů a jedna učitelka. Při generální stávce v únorových dnech 1948 se L.V. vyhnula účasti na této generální stávce jako souhlasu s nastupující diktaturou tím, že spojila dohromady dvě hodiny tělesné výchovy v přírodě dohromady. Po puči všichni učitelé kromě Václava Chudáčka a Libuše Vaidišové vstoupili do KSČ. Chudáček byl propuštěn a na jeho ředitelské místo nastoupil Fr. Kubík.

V r. 1950 koupili Vaidišovi polovinu vily čp. 51 v Nové Huti, kam se přestěhovali i Salcmanovi, rodiče L. Vaidišové; r. 1953 odkoupili i druhou polovinu domu. V r. 1951 se Vaidišovým (svatba s Václavem Vaidišem 1946) narodila dcera Iva, r. 1953 syn Václav, a tak L.V. rozvázala na pět let pracovní poměr a až r. 1958 nastoupila do družiny školy v Chrástu. Ředitelem chrástecké školy byl tehdy ještě Fr. Kubík, po jeho odchodu do Dýšiny se ředitelem chrástecké školy stal Václav Zelenka; L.V. žádala o přijetí na novou školu v Dýšině, otevřenou r. 1958, ale tehdejší předseda dýšinského Místního národního výboru Josef Heidenreich a Zd. Kokoška za KSČ žádost zamítli.

Až teprve později se podařilo L. Vaidišové nastoupit na učitelské místo do Dýšiny; zde setrvala do r. 1968, kdy se vrátila do Chrástu jako ředitelka, neboť ředitel V. Zelenka odešel jako učitel do Dýšiny. R. 1968 končil v Dýšině jako ředitel školy Fr. Kubík, ředitelem se stal Stanislav Kočka-Janovský, zástupcem ředitele Václav Ječný (později byl ředitelem školy a pak i pracovníkem KNV, inspektorem branné výchovy). L.V. v Chrástu čekal nelehký úkol, bylo totiž nutno zcela nově vybavit a rozšířit školní budovu. V té věci měla však velkou podporu chrásteckého MNV. Došlo k přístavbě školy směrem ke Kampeličce, byla nově zřízena jídelna, zvětšena tělocvična, vybavena sborovna a školní knihovna. Škola dostala nový nábytek a i ostatní nové vybavení. Chrástecká škola byla jedinou školou v okrese, na níž byla ověřována nová koncepce školy, jež pak byla zavedena celostátně. Znamenalo to podstatně víc práce než při běžném školním provozu; nové pomůcky bylo nutno obstarávat ve vlastní režii. S tím byla spojena různá školení, hospitace, porady aj.

V sedmdesátých letech nebyla ani tato škola ušetřena různých partajních třenic. Zelenkův odchod do Dýšiny byl vyvolán jeho sporem s učiteli Jiřím Brabcem a Ladislavem Bohuslavem, k dalšímu sporu došlo mezi místní organizací KSČ a Brabcem, který byl předsedou KSČ na škole. R. 1970 byl Brabec z KSČ vyloučen, přeložen jako učitel do Dýšiny (zde založil pěvecký sbor, inicioval stavbu skleníku), později pracoval v chrástecké Škodovce (býv. Suchý, Jouza, Čáp); vedlejší pracovní poměr měl však v Divadle J.K.Tyla v Plzni jako violista v operetním orchestru.

Z chrástecké školy odešla L.V. v r. 1979 do důchodu po dvanácti letech služby jako jediná bezpartijní ředitelka školy v celém okrese Plzeň-sever.

Pedagogická dráha L.V. nebyla však jedinou náplní jejího života. Tou druhou byla tělovýchova, jíž se věnovala s nemenší intenzitou a svědomitostí. Po osvobození v roce 1945 se stala náčelnicí TJ Sokol Dýšina, vedoucí žen i dorostenek. Tyto funkce zastávala až do XI. Všesokolského sletu v r. 1948. Po sletě se Sokol ani zdaleka netěšil přízni komunistické vlády (slet byl ostatně jednou obrovskou protikomunistickou demonstrací) a tak postupně docházelo k útlumu jeho činnosti obvykle formou převádění sokolských jednot do závodních jednot průmyslových podniků; to bylo obvykle provázeno i změnou jména jednoty. V Dýšině vznikla při Armaturce TJ Spartak Dýšina, jejímž předsedou se stal Václav Landergot. L.V. se vzdala činnosti v této TJ a až po výstavbě nové školy v r. 1958 s moderně vybavenou tělocvičnou se vrátila spolu s opětovným nástupem do pedagogického úvazku (s aprobací český jazyk, dějepis, tělesná výchova) k tělovýchovné práci. V TJ Spartak Dýšina se ujala funkce náčelnice a vedoucí žen i dorostenek, vedla přípravu na nejrůznější závody a soutěže zvláště v gymnastice, atletice, hrách aj. V TJ Spartak se postupně profilovaly specializované oddíly a L.V. se stala předsedkyní oddílu Základní tělesné výchovy - ZTV (později Základní a rekreační tělesné výchovy - ZRTV). V této funkci zůstala až do rozpadu TJ Spartak; po listopadu 1989 se tato jednota přeměnila na Český sportovní klub, z něhož následně vzniklo více samostatných tělovýchovných subjektů, mj. též Sport pro všechny (v rámci České asociace SPV), L.V. zůstala jeho předsedkyní; náčelnicí se stala Blanka Ježková.

Působnost L.V. se neomezila jen na obec. R. 1948 byla L.V. též okrskovou náčelnicí a vedla nácviky na XI. Všesokolský slet 1948. Na počátku šedesátých let se stala okresní náčelnicí Plzeň-sever, opět vedla nácviky tentokrát na Spartakiády (často i více složek - ženy, dorostenky, mladší a starší žákyně, a navíc i žákyně školy), jichž se (kromě první v r. 1955) aktivně zúčastňovala. Pracovala dále jako lektorka okresní cvičitelské školy v Žinkovech. Organizovala cvičitelskou školu pro letce presenční služby na letišti v Líních. Pracovala v komisi školení, dále byla členkou náčelnické rady.

V rámci tehdejšího Západočeského kraje byla v letech 1960-1965 zástupkyní vedoucí dorostenek.

U příležitosti Spartakiády 1985 obdržela Státní vyznamenání za vynikající práci v tělesné výchově, což bylo jediné vyznamenání toho druhu v celém okrese Plzeň-sever. R. 1993 obdržela nejvyšší tělovýchovné vyznamenání Tyršovu medaili za ZRTV, kromě toho obdržela všechna tělovýchovná vyznamenání, jež v té době existovala.

Z obavy, aby nedošlo k protistátním demonstracím byla Spartakiáda v r. 1970 odvolána, místo ní se konaly pouze okresní tělovýchovné slavnosti, na nichž se většinou předváděly skladby původně určené pro Spartakiádu, avšak obvykle ve zkráceném provedení. Tyto slavnosti proběhly též v Dýšině.

Činnost L.V. v tělovýchově byla podnětem režiséru Valchářovi k natočení krátkometrážního (ca 30 min.) filmu o L.V. a tělovýchově v obci s názvem Cvičím, cvičíš, cvičíme.

Dodatek k bibliografii obce Dýšiny (do r. 1993)

- Anonymus (1862): Zakončení třicetiletého sporu o vodní sílu pro železářny v Horomyšlicích. - Pilsner Bote, Pilsen, 11.5.1862. Spor rozhodnut ve prospěch obce jako majitelky podniku.
- Anonymus (1869a): O železárně v Horomyšlicích. - Plzeň. Noviny, Plzeň, 3.4.1869.
- Anonymus (1869b): Hutě v Horomyšlicích zvelebují se. - Plzeň. Noviny, Plzeň, 1.12.1869.
- Anonymus (1869c): O huti v Horomyšlicích. - Plzeň. Noviny, Plzeň, 1.12.1869.
- Anonymus (1870): Das Hüttenwerk Horomyšlic. - Pilsner Reform, Pilsen, 25.6.1870.
- Anonymus (1892): 9. května 1892 vyhořela v Horomyšlicích "stará obydelní budova" náležející obci Plzeňské. - Nové Plzeň. Noviny, Plzeň, 11.5.1892.
- Anonymus (1900): Železné doly, býv. železářny v Horomyšlicích. - In: Zpráva obce král. města Plzně o činnosti správy obecní od roku 1897, Plzeň. Horomyšlice: p. 42 et 53.111
- Anonymus (J.S.) (1928): Dvěšedesát let Horomyšlické hutě. - Český Deník, Plzeň, 22.10.1928.

- Anonymus (1959): Komplexní rozbor činnosti za rok 1958. Přerovské strojírny n.p. Přerov, závod Dýšina. - ms. (Depon. in: Archiv závodu Dýšina).
- Anonymus (1965): Vývoj výroby ve slévárnách závodu Dýšina v letech 1948-1964. - ms. (depon. in: Archiv závodu Dýšina).
- Batěk V. (1959): Karusel k odlévání litinových odpadních tvarovek (slévárna Dýšina). - Slévárenství, Praha, 7: 262-263.
- Bukačová I. (1993): Železárna v Horomyslicích na Plzeňsku. - Z dějin hutnictví, Praha (Rozpr. Nár. Techn. Muz., Praha no. 127) 21:23-25.
- Honzík J. (1934): Na Kokockách pustá ves u Horomyslic. - Mladé Rokycansko, Rokycany, 2:51.
- Kříž F. (1929): Město Plzeň, přehled, složení a činnosti obecní správy za léta 1925-1928. - 582 p., Plzeň. Též železářny v Horomyslicích.
- Oliberius F. (1974): Přehled o vývoji závodu ŠKODA Dýšina od roku 1945. - 1 p., ms. (Depon. in: Archiv závodu Dýšina).
- Oliberius F. (1988): Vývojové schéma závodu ŠKODA Dýšina za léta 1960-1985. - ms. (Depon. in: Archiv závodu Dýšina).
- Pánek S. (1976): Slévárny litiny závodu Dýšina o.p. ŠKODA Plzeň. - Historie a současnost západočes. slévárenství, Plzeň, ed. Čs. vědecko-techn. společ., Plzeň, p.75-79.